

College voor Toetsen en Examens

DE NIEUWE KUNSTVAKKEN IN DE VERNIEUWDE TWEEDE FASE

INFORMATIEBROCHURE 2019

Versie september 2018

Inhoud

Voorwoord		3
1	Opzet en inhoud van de vakken	4
1.1	Kunst (drama/muziek/dans/beeldende vormgeving)	4
1.1.1	Inleiding	4
1.1.2	Het centraal examen	5
1.1.3	Het schoolexamen	5
1.2	Het 'smalle' vak kunst (algemeen)	6
1.2.1	Inleiding	6
1.2.2	Inhoud van het vak kunst (algemeen)	6
1.2.3	Gevolgen voor de uitslag	6
1.2.4	Knippen na de uitslag	7
1.2.5	Cijferlijst, schooladministratiepakket en BRON	7
1.3	Examen doen in twee kunstvakken	7
2	Een centraal examen met en/of op de computer	9
2.1	Inleiding	9
2.2	Organisatie en de afname van digitale examens	9
2.2.1	Quarantaine examenzitting eerste tijdvak	9
2.2.2	Testen en testen	9
2.2.3	Kort voor de afname	9
2.2.4	Onregelmatigheden bij afname	10
2.2.5	Toezending materialen	10
3	Kandidaten met een beperking	11
3.1	Kandidaten met een leesbeperking	11
3.2	Kandidaten met een visuele beperking	11
3.3	Kandidaten met een auditieve beperking	11
3.4	Kandidaten met een ernstige visuele of auditieve beperking	11
4	Waar vind ik wat?	12

Voorwoord

Met ingang van de vernieuwde tweede fase zijn een aantal zaken aangepast, zoals de profieleisen en de slaag/zakregeling. Voor veel vakken betekent dit een iets gewijzigde context, maar niet een principiële andere opzet. Voor de 'nieuwe kunstvakken' ligt dit anders¹. De opzet van deze vakken in de vernieuwde tweede fase wijkt op onderdelen af van die van de meeste andere vakken. Hierop en het feit dat deze kunstvakken uitsluitend een computerexamen kennen, wordt in deze brochure ingegaan.

Deze informatiebrochure is bestemd voor docenten in de nieuwe kunstvakken en de examensecretaris.

Heeft u na het lezen van deze brochure nog vragen, dan verwijzen wij u graag naar het [vragenformulier](#) op Examenblad.nl (www.examenblad.nl). U kunt ook mailen naar: info@cvte.nl ter attentie van mw. F. Martin.

Inhoudelijke wijzigingen ten opzichte van de Informatiebrochure van september 2015 zijn geel gemarkeerd.

Utrecht, september 2018,

Freya Martin,
clustermanager kunstvakken en talen h/v
College voor Toetsen en Examens

¹ 'Nieuw' omdat zij bij de invoering van de tweede fase eind vorige eeuw naast de bestaande kunstvakken 'oude stijl' werden ingevoerd.

1 Opzet en inhoud van de vakken

Naast de 'oude' kunstvakken muziek, handvaardigheid, tekenen en textiele werkvormen bestaan in de vernieuwde tweede fase vier 'nieuwe' kunstvakken:

kunst (drama)

kunst (dans)

kunst (beeldende vormgeving)

kunst (muziek).

In het vervolg van deze brochure worden deze gezamenlijk benoemd als 'kunst (drama enz.)'.

In dit hoofdstuk wordt eerst de opzet beschreven van deze vier 'standaardvakken' (zie 1.1). Daarna wordt aandacht besteed aan twee bijzondere situaties:

de kandidaat die alleen het centraal examen aflegt (zie 1.2);

de kandidaat die in zijn vakkenpakket twee 'nieuwe' kunstvakken heeft (zie 1.3).

1.1 Kunst (drama/muziek/dans/beeldende vormgeving)

1.1.1 Inleiding

Het gaat hier om vier verschillende vakken, elk met een eigen vakcode en een eigen naam voor de cijferlijst. Qua opzet zijn de vier vakken kunst (drama enz.) gelijk aan andere vakken als aardrijkskunde of Frans.

Dit betekent in het kort:

Er is voor elk van de vier vakken een (globaal) examenprogramma, vastgesteld door de minister van OCW. Het examenprogramma bepaalt de stof voor het schoolexamen en het centraal examen. Deze is onder meer te vinden op Examenblad.nl. Het examenprogramma geldt totdat een nieuw examenprogramma wordt vastgesteld, het heeft niet een op dit moment vastgestelde expiratedatum.

De globale omschrijving van de stof voor het centraal examen is door het College voor Toetsen en Examens (CvTE) nader uitgewerkt in een syllabus, ook te vinden op Examenblad.nl. Een syllabus wordt steeds van jaar tot jaar vastgesteld. Voor het havo en vwo zijn op dit moment de syllabi vastgesteld voor het centraal examen 2015 en voor het centraal examen 2016. Voor het schoolexamen is er geen syllabus, maar een handreiking, opgesteld door de SLO. Dit is een handreiking, geen voorschrift.

De vakken kunst (drama, enz.) kunnen worden gekozen in het vrije deel van het examenpakket. Zij hebben dan voldoende omvang om te tellen als het vereiste grote vak in het vrije deel.

In het profiel Cultuur & Maatschappij kunnen de vakken ook worden gekozen binnen het profieldeel. In dit profiel is het ook mogelijk dat de kandidaat in twee van de vier kunstvakken examen aflegt: één in het profieldeel en één in het vrije deel (zie ook 1.3).

De vier kunstvakken hebben een schoolexamen (stof globaal gedefinieerd in het examenprogramma) en een centraal examen (stof globaal gedefinieerd in het examenprogramma en uitgewerkt in de syllabus).

Schoolexamen en centraal examen krijgen elk een cijfer in één decimaal. Het op een geheel cijfer afgeronde gemiddelde van beide is het eindcijfer voor het vak.

Schoolexamen en centraal examen tellen dan ook beide even zwaar mee voor de bepaling van het eindcijfer.

1.1.2 *Het centraal examen*

De vier kunstvakken hebben alle *hetzelfde* centraal examen, ook wel 'kunst (algemeen)' genoemd. Die naam 'kunst (algemeen)' speelt verder voor de kandidaat geen rol.

Voorbeeld

Een kandidaat kiest het vak 'kunst (drama)'. Op de cijferlijst komt dan 'kunst (drama)' te staan, met een schoolexamencijfer en een cijfer voor het centraal examen. Dat dit cijfer voor het centraal examen behaald is aan de hand van het centraal examen kunst (algemeen), is niet relevant en wordt ook niet vermeld: de kandidaat heeft examen afgelegd in het vak 'kunst (drama)'.

1.1.3 *Het schoolexamen*

In het examenprogramma van kunst (drama), kunst (dans), kunst (muziek) en kunst (beeldende vormgeving) is de inhoud van het schoolexamen bepaald:

Het schoolexamen heeft betrekking op de domeinen A [Vaktheorie], B [Praktijk] en C [Oriëntatie op studie en beroep].

De vorm van het schoolexamen wordt vrijgelaten. Gezien de aard van de inhoud (B) echter ligt het voor de hand dat de uitwerking voor een redelijk deel uit praktische opdrachten zal bestaan.

De school hoeft zich niet tot deze onderdelen te beperken, want de zin wordt vervolgd met:

...en indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: andere vakonderdelen, die per kandidaat kunnen verschillen.

Aan die andere vakonderdelen is geen beperking gesteld; er zijn geen onderdelen verboden en er is ook geen maximaal gewicht van de andere vakonderdelen. De 'andere vakonderdelen' bieden de school de mogelijkheid om in het schoolexamen naast de verplichte onderdelen óók andere stofonderdelen te toetsen, bijvoorbeeld specifieke onderwerpen (naar eigen keuze) of stof die voorbereidt op het centraal examen kunst (algemeen). Maar:

LET OP 1: Het is toegestaan om in het schoolexamen ook stof voor het centraal examen te toetsen. Maar de daarvoor behaalde cijfers tellen dan mee voor het schoolexamencijfer. Gewicht toegekend aan deze 'CE-stof' gaat dus ten koste van het gewicht van de overige stof in het schoolexamen, de op het specifieke kunstvak gerichte stof. De praktijk/het meer specifieke krijgt dan een gewicht lager dan 50%. Het is aan de school om te bepalen wat in het schoolexamen een goed evenwicht is.

Het cijfer voor het centraal examen is het cijfer dat behaald is voor de CE-toets 'kunst (algemeen)'. De schoolexamencijfers die gerelateerd zijn aan de examenstof van kunst (algemeen) mogen niet worden vervlochten in het CE-cijfer.

Op scholen wordt soms een onderwijsopzet gehanteerd waarbij de afzonderlijke groepen voor bijvoorbeeld kunst (muziek) en kunst (beeldende vormgeving) worden gecombineerd bij de voorbereiding op het centraal examen. Omdat de verschillende kunstvakken hetzelfde centraal examen hebben, is zo'n opzet inhoudelijk goed mogelijk. Als dan in de gezamenlijke groep voor kunst (algemeen) ook schoolexamantoetsen worden afgenomen, dan tellen de cijfers daarvoor mee in het

schoolexamen van de diverse kunstvakken. Deze toetsen worden dus gewogen gevoegd bij de beoordeling door de docent muziek, respectievelijk beeldende vormgeving.

LET OP 2: Als een kandidaat alleen het 'smalle' vak kunst (algemeen) doet, heeft hij uitsluitend een centraal examen. Voor hem tellen dan de schoolexamentoetsen NIET mee in het examencijfer (zie hierna 1.2).

1.2 Het 'smalle' vak kunst (algemeen)

1.2.1 Inleiding

Het is mogelijk dat een kandidaat *uitsluitend* examen aflegt in het 'smalle' vak kunst (algemeen). Dus zonder de bijbehorende meer specifieke invulling van drama, dans, muziek of beeldende vormgeving. Kunst (algemeen) heeft voor deze bijzondere situatie een eigen vaknaam en vakcode. Het unieke aan het vak is, dat *het geen schoolexamen kent*. Het bestaat uitsluitend uit één centrale toets.

Het smalle vak kunst (algemeen) is niet groot genoeg voor vulling van het vrije deel. In de vernieuwde tweede fase moet het vrije deel met één groot vak worden gevuld. De kandidaat die in het vrije deel kunst (algemeen) volgt, móet daarom ook ten minste één groot vak in het vrije deel volgen. Met andere woorden: kunst (algemeen) in de smalle variant is een extra vak.

1.2.2 Inhoud van het vak kunst (algemeen)

Kunst (algemeen) heeft uitsluitend een centraal examen. De inhoud van het vak wordt bepaald door de in het examenprogramma vastgestelde en in de syllabus uitgewerkte stof voor het centraal examen. Het is NIET mogelijk om daaraan stof toe te voegen. Het is ook NIET mogelijk om voor het smalle vak kunst (algemeen) meetellende schoolexamentoetsen te geven. Als de kandidaat kunst (algemeen) zijn lessen volgt samen met de kandidaten die zich in het kader van kunst (drama enz.) voorbereiden op het centraal examen, en als de school ervoor kiest om in het kader van die lessen ook schoolexamentoetsen af te nemen (zie 1.1.3), dan tellen deze toetsen voor deze kandidaat NIET mee.

LET OP 3: In de eerste, op papier aan scholen gestuurde versie van de syllabi kunst (algemeen) (havo 2009 en vwo 2010) staat hieromtrent onjuiste en verwarrende informatie. De syllabi op www.examenblad.nl zijn op dit punt aangepast.

1.2.3 Gevolgen voor de uitslag

Als een kandidaat examen aflegt in kunst (algemeen), is daarmee het vrije deel niet adequaat gevuld. Het vak kunst (algemeen) is daarvoor te klein. Ook een tweede klein vak ernaast leidt niet tot vulling volgens de voorschriften.

Terwijl in de oude tweede fase de studielast een optelsom van onderdelen was, is in de vernieuwde tweede fase het voorschrift dat voor bepaling van de uitslag in het vrije deel één groot vak wordt meegenomen dat het vrije deel geheel vult. De kandidaat die examen aflegt in het smalle vak kunst (algemeen), moet dus ook een ander vak in zijn vrije deel hebben, bijvoorbeeld aardrijkskunde. Kunst (algemeen) kan dan NIET aardrijkskunde vervangen, ook niet bij een slecht examenresultaat. Aardrijkskunde móet in de uitslag worden betrokken.

Wel kan het smalle vak een *positief effect* op de uitslag hebben. Heeft een kandidaat voor dit vak een 7 of hoger behaald, dan kan dat cijfer bijdragen aan de eis van een voldoende gemiddelde.

Een negatief effect op de uitslag is niet mogelijk. Omdat het vak sowieso een extra vak is, wordt het niet bij de uitslag betrokken als de kandidaat daardoor zou worden afgewezen.

1.2.4 *Knippen na de uitslag*

Het smalle vak wordt waarschijnlijk zeer zelden door kandidaten gekozen. Het komt wellicht iets vaker voor dat een kandidaat in meer grote 'vrije' vakken examen aflegt, dan in het verplichte minimum van één. Dus bijvoorbeeld: aardrijkskunde én kunst (muziek). Dan kan zich de situatie voordoen dat het voor de uitslag gewenst is om aardrijkskunde als groot vak in het vrije deel mee te tellen, en van kunst (muziek) het schoolexamendeel weg te laten.

1.2.5 *Cijferlijst, schooladministratiepakket en BRON*

In BRON is het mogelijk het smalle vak kunst (algemeen) met alleen een CE in te voeren. Het zou kunnen dat dit voor het schooladministratiepakket niet geldt vanwege de uitzonderlijke situatie in het examensysteem van een vak met alleen een centraal examen. Mocht dit het geval zijn, dan volgt hier een *work-around*.

Voor de *cijferlijst* bij het smalle vak kunst (algemeen) geldt:

Daarop staat de vaknaam kunst (algemeen). De kolom voor het schoolexamen is onbruikbaar gemaakt. In de kolom voor het centraal examen staat het vastgestelde cijfer voor het centraal examen, in één decimaal. Het eindcijfer is het op een *geheel cijfer* afgeronde cijfer voor het centraal examen.

Als het *schooladministratiepakket* dit niet toestaat, kan de school daarin als schoolexamencijfer hetzelfde cijfer invoeren als het cijfer voor het centraal examen. Het eindcijfer, en daarmee de uitslagbepaling, is zo op orde. Handmatig (bijvoorbeeld door export naar een tekstverwerker) zal de school de definitieve cijferlijst zo moeten aanpassen dat daarop geen schoolexamencijfer verschijnt.

1.3 **Examen doen in twee kunstvakken**

In het profiel Cultuur en Maatschappij kan de kandidaat examen afleggen in twee kunstvakken, bijvoorbeeld: in het profieldeel kunst (muziek) en in het vrije deel kunst (dans). Vanwege het identieke centraal examen is daarvoor een nadere regeling nodig. Het is immers weinig zinvol om twee keer hetzelfde centraal examen af te leggen. De regeling hiervoor is vastgelegd in de examenprogramma's van de vakken, te raadplegen op Examenblad.nl.

De regeling

In het kort is de regeling als volgt:

Het bevoegd gezag kan de kandidaat met het profiel Cultuur en Maatschappij toestaan om naast het kunstvak in het profieldeel, in het vrije deel een tweede kunstvak te volgen. In het tweede kunstvak wordt examen afgelegd volgens het vastgestelde examenprogramma. Echter, de stof voor het centraal examen vervalt dan; deze is immers identiek aan die van het kunstvak uit het profieldeel. In plaats daarvan krijgt de kandidaat *aanvullende opdrachten* in het kader van het schoolexamen. Die aanvullende opdrachten dragen er zorg voor dat de omvang van het vak, ook na het wegvallen van de CE--stof, voldoende blijft voor de vulling van het vrije deel. Het vak heeft in deze vorm dan *uitsluitend* een schoolexamen.

De uitvoering

De school zorgt allereerst voor (in het PTA beschreven) aanvullende opdrachten voor het uit te breiden vak, inclusief de weging van de beoordeling van deze aanvullende delen.

Bij de uitslagbepaling is het tweede kunstvak een vak met uitsluitend een schoolexamen. Het schoolexamencijfer, dat tegelijk met de overige schoolexamencijfers in BRON wordt ingevoerd, is tegelijkertijd (na afronding) het eindcijfer.

Op de *cijferlijst* staat een schoolexamencijfer als geheel getal, de kolom voor het cijfer voor het centraal examen is onbruikbaar gemaakt en het eindcijfer is opnieuw het schoolexamencijfer, als geheel getal.

Mocht het *schooladministratiepakket* geen onderscheid maken tussen deze vorm van het kunstvak en de standaard vorm met een centraal examen, dan kan als fictief CE--cijfer nogmaals het SE-cijfer worden ingevoerd. Eindcijfer en uitslag zijn daarmee kloppend. De cijferlijst moet (bijvoorbeeld via export naar een tekstverwerker) handmatig worden aangepast.

Voor BRON vormt het tweede kunstvak met alleen een SE-cijfer geen probleem. Als kandidaten in twee nieuwe kunstvakken examen doen, dan kan voor het tweede kunstvak alleen een SE-cijfer worden ingevoerd. Voor het eerste kunstvak wordt zowel het SE-cijfer als het CE-cijfer ingevoerd.

Staat vooraf vast welk vak in het profieldeel zit en welk vak in het vrije deel?

Dat mag, maar hoeft niet. Als de kandidaat voor beide vakken aanvullende opdrachten doet (een vergroting van het schoolexamen is nergens verboden), dan zijn de twee vakken bij de vaststelling van de uitslag inwisselbaar. Het cijfer van het centraal examen kan dan aan elk van beide vakken worden vastgeplakt. Het vak dat daarvoor wordt aangewezen, is daarna het profielvak. Omdat de profielvakken in de uitslagbepaling geen aparte positie meer hebben, zal een omwisseling overigens zelden van invloed zijn op de uitslag.

2 Een centraal examen met en/of op de computer

2.1 Inleiding

De vakken kunst (drama), kunst (dans), kunst (muziek), kunst (beeldende vormgeving) en kunst (algemeen) kennen op het havo en vwo een centraal examen dat met behulp van de computer wordt afgenomen met de examensoftware Autoplay of met de nieuwe examensoftware Facet. De afname met de examensoftware Facet betreft een pilot, bekijk hiervoor de vakspecifieke informatie in de septembermededeling of op de examenpagina op Examenblad.nl.

De computer fungeert hierbij als multimediaal middel voor het presenteren van het examen. De kandidaten antwoorden op papier en ook de correctie gaat zoals bij papieren examens gebruikelijk.

2.2 Organisatie en de afname van digitale examens

Een niet-digitaal breed kunstexamen is eigenlijk ondenkbaar. Alleen via de computer komen de rijke audiovisuele aspecten van de verschillende kunstvakken in een examen voldoende tot hun recht. Een centraal examen op de computer is echter wel in zijn opzet en organisatie complexer dan een papieren examen. Een gedegen voorbereiding is van groot belang. Daarom ontvangen alle scholen met examenkandidaten kunst (drama / muziek / dans / beeldende vormgeving / algemeen) in januari 2019 voor de examens 2019 een informatief bericht met verwijzing naar een handleiding en voorbeeldexamens voor de afname met Autoplay. Scholen die aan de pilot in Facet meedoen, ontvangen bericht over de voorbeeldexamens in Facet.

2.2.1 *Quarantaine examenzitting eerste tijdvak*

Voor afname van digitale examens op school is een aantal computers nodig dat gelijk is aan het aantal kandidaten plus 10% extra als reserve. Met quarantaine is het mogelijk om een examen in twee groepen kandidaten na elkaar af te nemen als het examenrooster hiervoor ruimte biedt.

2.2.2 *Testen en testen*

Alleen door oefening, deels op dezelfde schaal als in het centraal examen, wordt zichtbaar waar mogelijke problemen kunnen zitten: in het netwerk van de school, in conflicterende aanwezige programma's of in wat dan ook. Het grondig testen van de afname door de school is daarom een eerste vereiste.

2.2.3 *Kort voor de afname*

De cd-rom met het examen in Autoplay mag niet eerder dan één werkdag voor de examenafname uit de verpakking worden gehaald. Voor een probleemloze afname dient de inhoud van de cd-rom te worden gekopieerd naar de harde schijf van de werkcomputer. Het afnemen/afspelen van de examens met thin-clients wordt ontraden.

De school blijft verantwoordelijk voor de geheimhouding van het examenmateriaal en dient minimaal de volgende maatregelen in acht te nemen:

- Afsluiten van het lokaal waarin de computers staan, waarop de examenbestanden gekopieerd zijn.
- Er zorg voor dragen dat toegang tot de examenbestanden niet mogelijk is.

In het kader van de extra beveiliging van de examens in Autoplay wordt bij het starten van de examens vanaf 2015 naar een wachtwoord gevraagd. Over de wijze waarop dit wachtwoord per examen wordt verstrekt, informeren wij u in de septembermededeling en maartaanvulling 2019.

2.2.4 *Onregelmatigheden bij afname*

In beginsel gelden bij digitale examens dezelfde regels ten aanzien van onregelmatigheden bij afname van het centraal examen als bij papieren examens. Er dient voor te worden gezorgd dat de kandidaat slechts eigen werk produceert en inlevert. De iets andere context van de digitale examens leidt daarnaast tot enkele andere aandachtspunten:

- Voorkomen moet worden dat de kandidaat toegang heeft tot verboden informatie in de computer of het netwerk (bijvoorbeeld via e-mail, internet, een encyclopedie en dergelijke). Dit vergt enig denkwerk en enig handelen van de systeembeheerder. Goed toezicht blijft in alle gevallen belangrijk.
- Net als bij papieren examens mogen kandidaten ook bij digitale examens niet elkaars werk zien. Dit betekent dat kandidaten niet op elkaars papier kunnen kijken.
- Een onregelmatigheid waar de kandidaat geen schuld aan heeft, is computerfalen. Hier kan bijvoorbeeld gedacht worden aan uitval van een computer. De kandidaat moet dan het werk kunnen hervatten op een van de reservecomputers.

En een grote, langdurige storing? Bij een goede voorbereiding is de kans daarop gering. Mocht dit zich toch voordoen, dan valt het in dezelfde categorie als een falende afname van een papieren examen (bijvoorbeeld doordat de verkeerde envelop wordt opengemaakt of het dak van de zaal afwaait). De kandidaat krijgt een tweede kans in het tweede tijdvak met behoud van het recht op herkansing.

Informatie over de voorbereiding, systeemeisen en de afname van het centraal examen kunst (algemeen) met Autoplay vindt u op [de site van Cito](#).

2.2.5 *Toezending materialen*

Alle scholen ontvangen in januari 2019 voorafgaande aan de examenperiode een informatieve mailing met verwijzing naar de handleiding Autoplay en voorbeeldexamens. Aan de hand van dit materiaal kunnen scholen de test 'De Proef op de Som' doen (grootschalige test).

Met de reguliere zending van alle opgaven vanuit DUO ontvangen alle scholen de cd-rom's van de examens in Autoplay, dus ook de scholen die aan de pilot met Facet meedoen. Voor de scholen die aan de pilot in Facet meedoen, vormt de afname in Autoplay de fall-back.

3 Kandidaten met een beperking

Net als bij papieren examens hebben ook bij digitale examens kandidaten die door de vorm van het examen hinder ondervinden van hun beperking, recht op aanpassing.

3.1 Kandidaten met een leesbeperking

Bij de examens kunst (beeldende vormgeving/dans/drama/ muziek/algemeen) in Autoplay wordt vanaf 2015 standaard spraak geleverd (computerspraak), dus in het examen voor alle kandidaten. De school mag alle kandidaten toestaan van deze voorziening gebruik te maken; voor kandidaten zonder leesbeperking biedt audio geen (oneigenlijk) voordeel.

Verder kan door dyslectische kandidaten gebruikt gemaakt worden van de standaard oplossing: verlenging van de examentijd met maximaal 30 minuten.

3.2 Kandidaten met een visuele beperking

Kandidaten met een visuele beperking die recht hebben op auditieve ondersteuning kunnen net als dyslectische kandidaten gebruik maken van de voorziening spraak (computerspraak) in het examen. Zie ook 3.4.

3.3 Kandidaten met een auditieve beperking

Papieren examens zonder filmfragmenten en geluidsopnamen zijn door kandidaten met een auditieve beperking uitstekend te maken. Bij het digitale centrale examen kunst is dit, afhankelijk van de mate van de beperking, *niet* zonder meer mogelijk. Zie daarvoor 3.4.

3.4 Kandidaten met een ernstige visuele of auditieve beperking

Voor kandidaten met een ernstige visuele of auditieve beperking geldt dat sommige onderdelen van de inhoud niet haalbaar zijn. Doet zich dit voor, dan moet de school contact opnemen met DUO, examens@duo.nl, en vragen om aanwijzing van een staatsexamencommissie die met de eigen docent het examen zo aanpast dat de inhoud hanteerbaar is en het niveau gehandhaafd blijft (NB. dit is de methode die al jaren wordt toegepast bij blinde kandidaten bij onder meer de wiskundevakken en aardrijkskunde). De directeur heeft geen bevoegdheid om aan de inhoud van een examen te tornen.

Overigens verdient het wellicht aanbeveling om te onderzoeken of voor deze kandidaten het 'oude' kunstvak beter geschikt is. Het is voorstelbaar dat een centraal examen muziek voor een blinde kandidaat maakbaarder is dan het brede kunstexamen. Hetzelfde geldt voor het examen beeldende vormgeving bij een dove kandidaat.

4 Waar vind ik wat?

De examenprogramma's kunst (drama), kunst (dans), kunst (muziek), kunst (beeldende vormgeving) en kunst (algemeen), de syllabi en de septembermededeling vindt u op: www.examenblad.nl.

Handleidingen voor de afname van computerexamens in Autoplay en systeemeisen vindt u op [de site van Cito](#).

